

KOHTAANTO KOHDALLEEN

**Osaamisen ennakointifoorumin toimenpide-ehdotukset
työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaannon parantamiseksi
tulevaisuudessa**

OSAAMISEN

ENNAKOINTIFOORUMI

#OEFoorumi

28.11.2023

Sisällys

1. Taustaa	3
2. Toimenpide-ehdotukset teemoittain	4
2.1 Koulutuspolitiikka	4
2.1.1 Oppimispolkujen kehittäminen	4
2.1.2 Uraohjaus	4
2.1.3 Oppisopimuskoulutus	5
2.1.4 Pienet opintokokonaisuudet	5
2.1.5 Koulutustarjonta	5
2.1.6 Resurssien vahvistaminen ja rahoituksen kehittäminen	6
2.1.7 Koulutus- ja työelämäyhteistyön vahvistaminen	6
2.2 Työvoimapolitiikka	6
2.2.1 Työhön kannustaminen	6
2.2.2 Liikkuvuus	7
2.2.3 Opiskelun tukeminen ja osaamisen päivittäminen	7
2.2.4 TE-palveluiden kehittäminen	7
2.2.5 Työhyvinvointi	8
2.2.6 Työtehtävät ja urapolut erityisesti sote-alalla	8
2.2.7 Erityisryhmät	8
2.3 Maahanmuutto	9
2.3.1 Maahanmuuttajien rekrytointi	9
2.3.2 Syrjinnän ja rasismi torjuminen	9
2.3.3 Koulutus	9
2.3.4 Osaamisen tunnustaminen	9
2.3.5 Hallinto	10
2.3.6 Sosiaalinen yhteisö ja kotoutuminen	10
2.3.7 Kielitaidon kehittäminen	11
3. Johtopäätöksiä	12

1.Taustaa

Osaamisen ennakkointifoorumin (OEF) työssä on ennakoitu työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa keskipitkällä aikavälillä. Tarkasteluajanjakso käsittää vuodet 2019 – 2028. Kohtaantotarkastelun yhteydessä Osaamisen ennakkointifoorumin jäsenet esittivät myös ehdotuksia kohtaannon parantamiseksi.

Tähän raporttiin on koottu OEF:n toimenpide-ehdotukset kohtaannon parantamiseksi. Ehdotusten taustalla olevia näkemyksiä kerättiin OEF:n ennakkointiryhmien kokouksissa¹ huhti-kesäkuussa 2023 Howspace-työskentelypohjan² avulla.

Alkuperäisistä kommentteista muotoutui analyysivaiheessa³ lopulta yhteensä 127 toimenpide-ehdotusta. Lähtökohtana on ollut, että toimenpide-ehdotukset heijastavat OEF:n jäsenten näkemyksiä. Ehdotukset on jäsennetty kolmeen teemaan eli koulutus- ja työvoimapolitiikkaan sekä maahanmuuttoon.

Toimenpide-ehdotukset jakaantuvat teemoittain seuraavasti: koulutuspolitiikka (45), työvoimapolitiikka (35) ja maahanmuutto (47). Tarkasteluteemat on jäsennetty edelleen yhteensä 21 alateemaan.

Toimenpide-ehdotukset ovat pääsääntöisesti luonteeltaan alat ylittäviä eli ne eivät liity suoranaisesti mihinkään tiettyyn toimi-, ammatti-, tai koulutusalaan. Joissain tapauksissa toimenpiteillä voi kuitenkin olla alakohtainen kytkös tai painotus, ja se ilmenee ehdotusten sisällössä.

Toimenpide-ehdotukset esitellään raportissa listauksina. Johtopäätösluvussa kootaan tuloksia yhteen.

¹ Kokouksia oli yhdeksän eli yksi ennakkointiryhmää kohden, ja niissä tuotettiin kaikkiaan 327 kommenttia. Näkemyksiä pyydettiin neljästä teemasta, jotka koskivat koulutuspolitiikkaa, työvoimapolitiikkaa, maahanmuuttoa sekä muita toimenpiteitä. Samassa yhteydessä tuotettiin myös näkemyksiä kohtaantutuloksista ja niihin liittyvistä muutostarpeista.

² Howspace-kysymykset olivat seuraavat: 1) Miten kohtaantoa voidaan parantaa koulutuspoliittisilla ja koulutuksen järjestämiseen liittyvillä toimenpiteillä (m. jatkuva oppiminen) ammattialalla? 2) Miten kohtaantoa työvoimapolitiikkaan liittyvillä toimenpiteillä ammattialalla? 3) Miten maahanmuuttoon liittyvillä toimenpiteillä voidaan parantaa kohtaantoa ammattialalla? 4) Mitä muita toimenpiteitä pitäisi toteuttaa kohtaannon parantamiseksi ammattialalla?

³ Näkemykset on analyysivaiheessa muotoiltu toimenpide-ehdotuksiksi. Tässä yhteydessä kommentteja teemoitettiin, samansisältöisiä kommentteja yhdisteltiin ja kommentteja tiivistettiin. Muihin toimenpiteisiin liittyvät kommentit on sijoitettu kolmen edellä mainitun teeman alle. Analyysissa on hyödynnetty Chat GPT 3.5-sovellusta. Raportointi on toteutettu Opetushallituksen ennakkointitiimissä.

2. Toimenpide-ehdotukset teemoittain

2.1 Koulutuspolitiikka

2.1.1 Oppimispolkujen kehittäminen

- Korostetaan jatkuvan oppimisen tärkeyttä sekä tarjotaan joustavia oppimispolkuja ja mahdollisuuksia täydentää koulutusta kohtuullisilla opintomäärillä. Pidetään samalla kiinni ammattipätevyyksistä. Luodaan joustavia opintopolkuja esimerkiksi lastenhoitajasta vaka-opettajaksi tai sosionomiksi.
- Sujuvoitetaan opiskelijoiden siirtymiä koulutussektorilta toiselle ja erilaiseen perustutkinnon jälkeiseen koulutukseen.
- Lisätään ja helpotetaan muuntokoulutuksia, erityisesti ammattialan vaihtajille.
- Rakennetaan monialatutkintoja, joilla on erilaisia tulokulmia. Esimerkiksi valmistujalla olisi 2 vuotta aikaa tehdä ilmaiseksi opintoja oman yliopiston Avoimessa yliopistossa. Voidaan myös tunnistaa avoimen yliopiston "polkuja", jotka tarjoavat reitin johonkin tehtävään.
- Luodaan uusi koulutusjärjestelmä erikoisosaamisen kehittämiseksi, joka linkitetään työelämän tarpeisiin ja urapolkumalleihin.
- Korostetaan osaamisen tunnistamisen ja kehittämisen tärkeyttä osana jatkuvaa oppimista sekä poistetaan esteitä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen tieltä. Esitetään esimerkki lentäjien ja lennonjohtajien ammatillisen osaamisen hyväksilukemisesta ilmailualan tutkintoon.

2.1.2 Uraohjaus

- Vahvistetaan oppilaitosten tarjoamia erilaisia opinto- ja urapolkujen esittelyjä sekä mahdollisuuksien avaamista opiskelijoille.
- Tuetaan työpaikkoja nimeämään ja kouluttamaan uraohjaajia, joiden tehtävänä on tunnistaa työntekijöiden osaamis- ja kehittymistarpeet ja ohjata heidät oikeiden koulutusmahdollisuuksien pariin.
- Parannetaan yliopistokoulutuksen läpäisyä kehittämällä ammattikorkeakoulujen valintakokeita, jotta ne voivat paremmin mitata hakijoiden motivaatiota.
- Painotetaan lääkärin uraohjausta jo peruskoulutusvaiheessa ja lisätään eri erikoisalojen tunnettuutta.
- Huomiodaan metsäkonealan työntekijöiden erityisosaamisen testaaminen ennen koulutusta sekä vahvistetaan ammatinvalinnan ohjausta, minkä tavoitteena vähentää ammattisiirtymiä ja poistumista alalta.

2.1.3 Oppisopimuskoulutus

- Korostetaan oppisopimuksen roolia nuorten oppimisen ja työelämässä sitoutumisen tukena. Tunnistetaan myös oppilaitosten ja yritysten välistä yhteistyön merkitys oppisopimuksen edistämiseksi.
- Vaatimus yrityksissä toimiville perehdyttäjille/kouluttajille suorittaa työpaikkaohjaajan kurssi oppisopimuksen edellytyksenä.
- Oppisopimuksen joustavuuden ja työpaikkatuen lisääminen esimerkiksi osaamismerkkijärjestelmän avulla.
- Alakohtaisten oppisopimuskoulutusten kehittäminen erityisesti elintarvikealalla ja huomioiden paikalliset tarpeet, kuten TE2024-uudistuksen vaatimukset.
- Mahdollisuus palauttaa oppisopimuskoulutus esimerkiksi hiusalan opintojen tukemiseksi, koska tutkimusten mukaan se on tehokas tapa suorittaa koulutus.

2.1.4 Pienet opintokokonaisuudet

- Korostetaan tarvetta tarjota joustavia koulutusmahdollisuuksia työssäkäyville, mukaan lukien lyhyemmät koulutukset ja pienemmät opintokokonaisuudet, joista voidaan rakentaa suurempia kokonaisuuksia. Otetaan huomioon EU:n "micro-credentials" -ajatus täydennyskoulutuksesta ja osaamisen tunnistamisesta.
- Painotetaan työelämälähtöisiä oppimisympäristöjä ja -mahdollisuuksia, samoin kuin näyttötutkintoja.
- Rahoituskannusteiden vahvistaminen pienten opintokokonaisuuden ja edistämiseksi.
- Tutkintojen osien suorittamisen mahdollistaminen esimerkiksi kaikissa elintarvikealaa tarjoavissa oppilaitoksissa.

2.1.5 Koulutustarjonta

Saavutettavuuden edistäminen

- Tunnistetaan tarve ennakoivan ja helposti saavutettavan jatkuvaan oppimiseen perustuvan koulutuksen lisäämiseksi.
- Alueellisen koulutustarjonnan keskittäminen ja näkyväksi tekeminen.
- Älykkäiden digitaalisten palveluiden käyttö koulutustarjonnan esittelyssä.
- Koulutuksen järjestäjäverkoston kehittäminen.

Ennakoinnin kehittäminen

- Tavoitteeksi koulutuksen ennakointi tulevaisuuden tarpeisiin ja koulutuksen ohjaaminen yritysten työvoimatarpeiden perusteella.
- Koulutustarjonnan keskittäminen taloudellista kasvua edistäville aloille.
- Kohtaantotarkastelun tuloksia tulisi ottaa huomioon korkeakoulujen aloituspaikkojen suunnittelussa.

SOTE-alan mitoitus

- Tehokkaampi yhteistyö hyvinvointialueilla ja maakunnissa koulutustarjonnan päätöksenteossa.
- Houkuttelevuuden lisääminen aloilla, joilla on vähän hakijoita, kuten psykiatrian erikoissalat.
- Tasapainon löytäminen erikoislääkärien koulutustarpeen ja -tarjonnan välillä.

- Ohjausvalmiuksien ja uraohjauksen vahvistaminen lääketieteen opiskelijoille.
- Alueellisen epätasapainon korjaaminen koulutusmäärien ohjauksen ja keskussairaaloitten roolin lisäämisen avulla.

2.1.6 Resurssien vahvistaminen ja rahoituksen kehittäminen

- Korostetaan toimenpiteitä koulutuksen laadun parantamiseksi ja tukemiseksi eri koulutusaloilla ja varmistetaan riittävä rahoitus.
- Tutkintopohjaisen rahoituksen kehittäminen ammatillisen ja korkea-asteen koulutuksen ohjaamiseksi tarpeen mukaan sekä osaamistarpeisiin vastaamiseksi.
- Pienten opintokokonaisuuksien rahoituksen edistäminen ja tukeminen.
- Alakohtaisen tutkintorahoituksen parantaminen erityisesti taidealoilla sekä taide- ja taitoaineiden opettajakoulutuksessa.
- Lääkärikoulutuksen laadun ja resursoinnin turvaaminen, mukaan lukien kliinisten taitojen harjoittelu.
- Harjoittelun tuen vahvistaminen, mukaan lukien opintososiaalisten etujen lisääminen harjoittelun aikana. Koulutuskorvausten parantaminen harjoittelujen suorittamisesta. Laajempi yhteistyö työnantajien kanssa harjoittelujen järjestämisessä.
- Erityistä tukea vaativien ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden tukeminen sekä tukijärjestelmien vahvistaminen. Tuettujen oppimismuotojen kehittäminen, erityisesti lukihäiriöisille.
- Opettajaverkostojen luominen resurssien jakamiseksi erityisopetukseen oppilaitosten välillä.

2.1.7 Koulutus- ja työelämäyhteistyön vahvistaminen

- Korostetaan koulutuksen ja työelämän sekä yritysten välisen yhteistyön merkitystä. Myös alueellinen yhteistyö ja synergioiden hyödyntäminen ovat tärkeitä. Lisäksi korostetaan yhteistyön merkitystä koulutusjärjestelmän eri osapuolien välillä sekä eri koulutusasteiden ja koulutusmuotojen välillä.
- Yritysten ja oppilaitosten yhteistyötä tulisi vahvistaa ja luoda yhteisiä koulutuspaketteja alan vaihtajille ja osaamisen kehittämiseksi.
- Osaamismerkkijärjestelmän käyttöönotto voisi vahvistaa yritys-oppilaitosyhteistyötä ja jatkuvan oppimisen mittareita.
- Työpaikkaohjaajien laadukkaalla koulutuksella voidaan parantaa oppilaan osaamisen kehittämisen tehokkuutta.
- Nostetaan esille tarve alakohtaiselle yhteistyölle, kuten matkailuelinkeinon ja koulutusorganisaatioiden sekä eri yritysten välillä, jotta voidaan tarjota kohdennettua koulutusta ja vastata monipuolisiin osaamistarpeisiin.

2.2 Työvoimapolitiikka

2.2.1 Työhön kannustaminen

- Tavoitteeksi tehdä työnteosta kannattavaa ja poistaa kannustinloukkuja. On myös tärkeää arvioida kannustinloukkujen työvoimapolitiittisia vaikutuksia.

- Tarvitaan parempaa yhteensovittamista opiskelun, työn ja sosiaaliturvan välillä. Esimerkiksi osa-aikatyön vastaanottaminen tulisi olla mahdollista ilman pelkoa tukien menettämisestä.
- Työnantajia tulisi tukea erityisesti alkuvaiheen työllistämisessä.
- Taiteilijoille voisi harkita kansalaispalkkaa työllistymisen tukemiseksi.
- Työvoimapula-aloilla suuret ja pienet yritykset tulisi saada osallistumaan alan houkuttelevuuden lisäämiseen. Parannetaan eri alojen imagoa ja harkitaan palkkojen korottamista. Yritysten tulisi selkeyttää työpaikkailmoituksiaan, erityisesti palkkaan liittyen.
- Rakennetaan Suomen maabrändiä kestäväen kehityksen edelläkävijänä. Yritykset toimivat kestäväen kehityksen puolesta ja tekevät korkealaatuista tutkimus- ja kehitystyötä. Tavoitteena on lisätä tietoisuutta näistä mahdollisuuksista ja houkutella osaajia alalle.
- Kehitetään lainsäädäntöä, jotta paikallinen sopiminen yrityksissä olisi laajempaa. Tämä edistäisi joustavuutta työehtojen sopimisessa ja parantaisi tuottavuutta.

2.2.2 Liikkuvuus

- Haja-asutusalueilla työskenteleville tarvitaan taloudellisia kannustimia, esimerkiksi verohelpotuksia. Niiden avulla voidaan tukea myös työn perässä muuttamista. Julkisen liikenteen puuttuessa tarvitaan matkatukea.
- Tuetaan erityisesti nuorten valmistuvien liikkuvuutta ja työn perässä muuttamista.
- Tärkeää varmistaa riittävän edullinen asuntotarjonta eri puolilla Suomea.
- Alueilla tulee säilyttää tasapuoliset palvelut, jotta ne olisivat houkuttelevia työvoimalle ja perheille. Otetaan huomioon myös yksin asuvat. Kuntien ja kaupunkien tulisi parantaa alueidensa houkuttelevuutta.
- Yritykset voivat tukea työntekijöitä lisäkoulutuksilla ja uramahdollisuuksilla.

2.2.3 Opiskelun tukeminen ja osaamisen päivittäminen

- Laajennetaan verohelpotuksilla ja kannustimilla kouluttautumismahdollisuuksia. Työttömille mahdollistetaan omaehtoinen opiskelu ilman etuuksien menetystä.
- Hyödynnetään työelämän tarjoamia koulutusmahdollisuuksia, erityisesti asiantuntijatyössä. Helpotetaan aikuisten perustutkintojen suorittamista. Tunnustetaan aiempi osaaminen ja vähennetään opintojen vanhenemisesta johtuvaa lisäopiskelua. Kannustetaan laajempaan oppisopimuskoulutuksen hyödyntämiseen.
- Tarjotaan muuntokoulutusta ammatillisen koulutuksen omaaville. Taataan nopea rahoitus lisäkoulutuspaikoille tarpeen mukaan.
- Tarjotaan tukea työttömien uudelleen koulutukselle. Työttömyyden alkuvaiheessa tarjotaan työvoimapolitiittista koulutusta pätevyyksien päivittämiseksi.
- Parannetaan esimerkiksi sote-alan ammatillisen koulutuksen työpaikkaohjausta ja luodaan monipuolisia polkuja sote-alalle työelämään ja koulutukseen.

2.2.4 TE-palveluiden kehittäminen

- TE-palveluille tarvitaan lisää resursseja, jotta ne voivat vastata työelämän tarpeisiin työnvälityksessä.
- Ehdotetaan anonyymin työnhakumenetelmän käyttöönottoa ja TE-liven hyödyntämistä markkinoinnissa.

- TE-keskusten ja muiden tahojen välistä yhteistyötä tulisi tiivistää työnvälityksen tehostamiseksi, ottaen huomioon TE2024-uudistus.
- Tarvitaan henkilökohtaista ohjausta ja tukipolkuja pitkäaikaistyöttömille heidän paluunsa helpottamiseksi työmarkkinoille.
- Tulorekisteriä voidaan käyttää työttömyyspäivärahan ennakkomaksujen nopeuttamiseen, mikä auttaisi työttömiä saamaan tukea nopeammin.

2.2.5 Työhyvinvointi

- Korostetaan avointa ilmapiiriä ja yhteistä työolosuhteiden kehittämistä ja kehitetään lähiesihenkilöiden johtamisosaamista.
- Tarjotaan oikeudenmukaista palkkaa, kohtuullista työmäärää ja hyvät työolosuhteet.
- Eri sektorien tulisi tehdä yhteistyötä terveyteen ja toimintakykyyn liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi.
- Kiinnitetään huomiota työhyvinvointiin ja sopimuskysymyksiin matkailualalla. Myös esimerkiksi sosiaalialalla kiinnitettävä huomiota työolojen, hyvinvoinnin, palkkauksen ja jatkuvan oppimisen parantamiseen.

2.2.6 Työtehtävät ja urapolut erityisesti sote-alalla

- Ammattihenkilöiden työt kohdennetaan koulutusta vastaaviin tehtäviin ja avustavan henkilöstön määrää lisätään turvallisuuden säilyttämiseksi. Tavoitteena on tehtävien ja osaamisen parempi kohtaaminen ja työnjako asiakas- ja potilasturvallisuus huomioiden.
- Digitaalista osaamista ja teknologiaa hyödynnetään sekä ammatillista johtamista vahvistetaan. Työhyvinvointia parannetaan eri keinoin, mukaan lukien teknologia.
- Sairaanhoidajien mentorointia työhön siirtymisvaiheessa parannetaan. Riittävää henkilöstöä ja joustavia urapolkuja edistetään ja palkkausta tarkistetaan oikeudenmukaisemmaksi. Tavoitteena on työhyvinvoinnin parantaminen ja byrokratian vähentäminen.
- Urapolkuja rakennetaan erilaisilla työtehtävien siirroilla ja asiantuntijuustasoilla. Osaamista kehitetään ja integroidaan työhön.
- Ammattisiirtymiä tuetaan kaikilla aloilla taloudellisesti ja kannustetaan ammattien väliseen liikkuvuuteen.

2.2.7 Erityisryhmät

- Tavoitteena on muokata työtehtäviä yksilöiden tarpeiden mukaan, jotta myös heikommin työelämään soveltuvat voivat löytää paikkansa.
- Palkkausta pyrittävä kehittämään järjestöjen toimesta. Lisäksi pyritään hyödyntämään osatyökykyisten potentiaalia ja ehkäisemään pitkittyvää työttömyyttä.
- Parannetaan itsensä työllistäjien ja freelancereiden asemaa.
- Kotiäideille ja omaishoitajille tarjotaan kannustimia oman ammattitaidon kehittämiseen ja päivittämiseen.

2.3 Maahanmuutto

2.3.1 Maahanmuuttajien rekrytointi

- Tavoitteena on integroida maahanmuuttajat työmarkkinoille ja tukea heidän työllistymistään. On myös tärkeää säilyttää täällä jo olevien maahanmuuttajien työmarkkinakelpoisuus.
- Yrityksille tarjottava parempaa valmistautumista maahanmuuttajien palkkaamiseen, erityisesti aloilla, joilla on työvoimapulaa. Yrityksiä tulisi valmentaa monikulttuurisuuteen ja vastaanottamaan työntekijöitä, jotka eivät välttämättä puhu suomea täydellisesti. Työpaikoilla tarvitaan myös tietoa monikulttuurisen työyhteisön johtamisesta.
- Maahanmuuttajien maahanmuuton lähtökynnystä tulisi alentaa eri tavoin, mukaan lukien asuminen, perheen tuominen, kustannukset, tiedottaminen ja tuki.
- Ehdotetaan lainsäädännön muutoksia, kuten minimipalkan asettamista, jotta yritysten olisi helpompi rekrytoida ulkomailta.
- "Kurkistusjaksot" työelämään esitetään mahdollisuudeksi maahanmuuttajille.
- Pyritään madaltamaan kansainvälisten opiskelijoiden pääsyä suomalaisiin yrityksiin jo opintojen aikana. On nostettu esille "Silta-konsepti", jossa yritys tukee opiskelijaa opintojen alusta valmistumiseen. Ammattikorkeakouluissa harkitaan kummiyritysten luomista, jotka palkkaavat ja ohjaavat opiskelijoita.
- Korostetaan, että kansainväliset rekrytoinnit kilpailevat maailmanlaajuisesti osaavasta työvoimasta.

2.3.2 Syrjinnän ja rasismi torjuminen

- Syrjinnän ja rasismin huomioiminen ja ehkäiseminen työelämässä ja yhteiskunnassa on välttämätöntä. On tärkeää luoda yleinen asenneilmapiiri ja ymmärrys siitä, että maahanmuutto on tarpeellista.
- Kaikilla maahanmuuttajia kohtaavilla henkilöillä tulisi olla rooli kotouttajina.
- Tarvitaan lisää koulutusta syrjinnän ja rasismin vähentämiseksi. Esimerkiksi sote-ammattilaisille sekä siivoojille, puhdistustyöntekijöille ja kiinteistötyöntekijöille tulisi tarjota koulutusta monikulttuuriin valmiuksiin ja osaamiseen.

2.3.3 Koulutus

- Kulttuuri- ja työlainsäädöntietoa lisättävä tutkintoon johtavissa koulutuksissa.
- Ehdotetaan esteiden poistamista englanninkielisiltä tutkinnonanto-oikeuksilta alueen yritysten osallistuessa hakemuksiin. Lisää englanninkielisten tutkintojen tarjoamista tarvitaan esimerkiksi sosiaalialalla.
- Korostetaan maahanmuuttajataustaisten pätevien opettajien hyödyntämistä monikulttuurisissa kouluissa sekä maahanmuuttajien huomioimista kouluttajien ja työpaikkaohjaajien koulutuksessa.
- Korostetaan tarvetta omankieliseen opinto-ohjaukseen koulutuksessa. Pohdittava mahdollisuutta vieraskieliseen opinto-ohjaajan koulutukseen.

2.3.4 Osaamisen tunnustaminen

- Tehostetaan eri lähtömaissa suoritettujen tutkintojen kelpoisuuden ja kielitaidon tunnustamista.
- Parannetaan maahanmuuttajien osaamisen tunnustamista ja tarjotaan täsmäkoulutusta tarvittavaan osaamiseen. Parannetaan tutkintojen hyväksyttämismenettelyjä ja panostetaan kielitaidon kehittämiseen.

- Edistetään liikkuvuutta Pohjoismaissa ja kehitetään askelmerkit suomalaisten vaatimusten mukaiseen tutkintojen ja osaamisen täydentämiseen.
- Selkeytetään ja nopeutetaan tutkintojen laillistamisprosesseja sekä tarjotaan räätälöityjä kielio-pintoja.
- Kannustetaan työnantajia ja työyhteisöjä vastaanottamaan maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä ja tarjotaan tukea heidän integroitumiseensa kuntaan.
- Pyritään sujuvoittamaan Eu/ETA-alueen ulkopuolella koulutettujen laillistamispolkua, erityisesti lääkäreiden ja hammaslääkäreiden kohdalla.
- Käynnistetään useita aloitteita ja toimenpiteitä, mukaan lukien suositukset kestävästä kv-rekrytoinnista sekä tutkintojen tunnustamisen mallin vakiinnuttaminen Suomeen.
- Nopeutetaan kasvatusalan osaajien tutkintojen vahvistamista ja kielen oppimista työn ohessa.

2.3.5 Hallinto

- Ehdotetaan Maahanmuuton Edistämisviraston perustamista, joka muuttaisi viranomaiskulttuuria maahanmuuton edistämiseksi.
- Ehdotetaan joustavampaa perheen yhdistämistä ja huomioimista perheenjäsenten kokonaistilanteen kannalta. Toimeentuloedellytyksiä perheenjäsenille pidetään hidasteena, erityisesti sote-alan ammattilaisten osalta.
- Digitalisaatiota tulisi hyödyntää maahanmuutto- ja asettautumispalveluissa sähköisen tunnistautumisen mahdollistamiseksi.
- Suomen työelämän perustiedot tulisi antaa viranomaistasolla samalla kun myönnetään työlupa maahanmuuttajille. Esitetään erityisen työelämäpassin käyttöönottoa maahanmuuton helpottamiseksi, joka tarjoaisi koulutusmoduulin Suomen yhteiskunnasta ja työmarkkinoista. Ehdotetaan myös harjoittelujaksojen tarjoamista osana kotouttamista.
- Pyritään houkuttelemaan kansainvälisesti osaavaa työvoimaa ja korkeasti koulutettuja ammattilaisia. Jatketaan Talent Boost -ohjelmaa ja keskitytään koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton edistämiseen ja Suomen vetovoiman lisäämiseen. Ehdotetaan maahanmuuttajien osallistumista Suomen kansainväliseen markkinointiin, koska heillä voi olla parempi tietämys lähtömaastaan ja sen naapurimaista.
- Kunnat otettava mukaan maahanmuuton helpottamiseen tarjoamalla englanninkielistä varhaiskasvatusta ja harrastusmahdollisuuksia sekä uudistamalla kielenoppimisen kokonaisuutta.
- Ehdotetaan englanninkielisten alueellisten palveluyksiköiden perustamista, erityisesti alueille, joissa on paljon ei-suomenkielisiä asiakkaita.

2.3.6 Sosiaalinen yhteisö ja kotoutuminen

- Sosiaalisen yhteisön rakentaminen on tärkeää kielitaidon ja kulttuurin ymmärtämisen kannalta. Kotoutumiseen ja suomen kielen oppimiseen tulisi panostaa, vaikka työkieli olisikin englanti, jotta maahanmuuttajat kiinnittyvät Suomeen ja yhteiskuntaan. Kotoutumisen jatkumona tulisi tarjota myös työhön johtavaa koulutusta ja kielenopetusta. Työyhteisön kielitaito on keskeinen osaamisvaatimus.
- Julkisen hallinnon ja järjestöjen rekrytoinnissa tulisi huomioida myös maahanmuuttajien puolisojen integrointi yhteiskuntaan.
- Tavoitteena on saada maahanmuuttajien peruselämä normittumaan alueille, joilla he tulevat työskentelemään.

- Esimerkiksi siivoojien, puhdistustyöntekijöiden ja kiinteistötyöntekijöiden kotoutumista tulisi tehostaa lyhentämällä maahan saapumisen ja työnteon aloittamisen väliä.

2.3.7 Kielitaidon kehittäminen

Kielitaidon yleinen parantaminen

- Kielitaitoa on tuettava erityisesti tehtävissä, joissa tarvitaan suomen kielen osaamista.
- Suomen- ja ruotsinkielistä koulutusta tulisi tarjota joustavasti maahanmuuttajille, myös pitkäaikaisille asukkaille.
- Kielikoulutuksen tulisi olla jatkuvaa ja tarjota mahdollisuus kahdensuuntaiseen kotoutumiseen ja perheen yhdistämiseen.

Työssä tapahtuva kielten oppiminen

- Työelämässä tarvittavan kielitaidon tulisi olla osa opintoympäristöä. Suomen kielen opetus voisi tapahtua työpaikoilla ammatillisen oppimisen ohella. Kieliohjelman tulisi keskittyä perusasioiden oppimiseen työpaikalla. Yrityksille tulisi tarjota tukea kielitaitohaasteissa, ja alakohtaista suomen kielen koulutusta tulisi lisätä.
- Matalan kynnyksen kielitaitokoulutusta voisi tarjota digitaalisesti, ja kielikoulutusta tulisi tarjota myös verkkokursseina. Selkosuomenkieliset ammattisanastot ja turvallisuusohjeet voivat olla hyödyllisiä.
- Kielitaitoista opetusta ja kielitaidon investointeja tulisi lisätä. Työpaikkasuomi/ruotsi ja kielitaito-ohjelmat tulisi päivittää vastaamaan nykytilannetta.

Kielitaitovaatimusten muuttaminen

- Ehdotetaan englantia työkieleksi, ja sen lisäksi opiskelua suomeksi/ruotsiksi työskentelyalueen ja työnantajan toimialan mukaan.
- Kielitaitovaatimuksia kohtuullistettava, ja vaaditaan tarvittaessa vain englannin osaamista, suomen perusteita opitaan työpaikalla.
- Ehdotetaan kevyempää kielitason testausta, jossa tarvittaessa vaaditaan tiukempaa kielitaitoa hallintotehtävissä.
- Ajokortti- ja ammattipätevyyslainsäädäntöön ehdotetaan kielivaatimusten muutoksia.
- Esimerkiksi rakennus- ja suunnittelualan ammattilaisille ehdotetaan realistisempia kielitaitovaatimuksia.

Kielitaitovaatimusten arviointi

- Yleinen arviointi eri tehtävissä, missä suomen ja/tai ruotsin kielen taito on välttämätöntä.
- Kielen opiskelun tulisi olla osa työtä ja huomioida alakohtainen sanasto ja terminologia.
- Opetustoimen henkilöstön kielitaitovaatimusten tarkastelu, koska äidinkieli ei välttämättä takaa "erinomaista" suullista ja kirjallista taitoa.

3. Johtopäätöksiä

Osaamisen ennakkointifoorumin jäsenet ovat tuottaneet 127 toimenpide-ehdotusta kohtaannon parantamiseksi. Ne jäsentyivät tarkastelussa koulutus- ja työvoimapolitiikkaan sekä maahanmuuttoon.

Koulutuspolitiikan osalta toimenpide-ehdotukset liittyivät esimerkiksi oppimispolkuihin, pieniin opintokokonaisuuksiin, koulutustarjontaan ja resursseihin. Työvoimapolitiikan osalta esille nousivat muun muassa työhön kannustaminen, liikkuvuus ja TE-palveluiden kehittäminen. Maahanmuutossa puolestaan korostuivat varsinkin maahanmuuttajien rekrytointi, hallinnon kehittäminen ja kielitaitoon liittyvät kysymykset.

Toimenpide-ehdotukset edustavat Osaamisen ennakkointifoorumin jäsenten näkemyksiä, ja ne on haluttu tuoda esille mahdollisimman sellaisinaan. Tarkastelussa on haluttu tuoda myös kokoava näkemys toimenpiteiden sisällöstä. Alla oleva listaus esittää koosteen toimenpide-ehdotuksista, jonka tavoitteena on kuvata kokonaisvaltaisesti ehdotusten luonnetta.

Keskeisiä toimenpide-ehdotuksia koottuna:

- Joustavat opintopolut eri aloille.
- Muuntokoulutusten lisääminen erityisesti ammatin vaihtajille.
- Korostetaan tarvetta tarjota joustavia koulutusmahdollisuuksia työssäkäyville, mukaan lukien lyhyemmät koulutukset ja pienemmät opintokokonaisuudet.
- Korostetaan toimenpiteitä koulutuksen laadun parantamiseksi ja tukemiseksi eri koulutusaloilla ja varmistetaan riittävä rahoitus.
- Työelämäyhteistyötä ja työpaikkojen roolia koulutuksessa tulee vahvistaa.
- Työnteon kannustavuuden lisääminen ja kannustinloukkujen poistaminen.
- Eri alojen imagon ja palkkojen parantaminen.
- Työntekijöiden liikkuvuuden tukeminen.
- Jatkuva oppiminen ja uudelleen koulutuksen tukeminen.
- Parannetaan yritysten valmiuksia ja halua palkata maahanmuuttajia erityisesti työvoimapulan aloille.
- Eri kulttuurien ymmärrykseen ja erilaisuuden hyväksymiseen liittyvää koulutusta tulisi lisätä
- Maahanmuuton ja kotoutumisen palveluiden tulisi olla helposti saatavilla ja tarjota tukea esimerkiksi harjoittelun ja työssäoppimisen kautta.
- Perheen yhdistämisen sääntöjä tulisi joustavoittaa
- Kielikoulutuksen kehittäminen. Kielikoulutuksen tulisi olla räätälöityä ja tarjota mahdollisuuksia myös työssä käyville maahanmuuttajille.

Edellä mainitut toimenpide-ehdotukset kuvastavat omasta näkökulmastaan kohtaantoon liittyvistä haasteista, eivät ne edusta kattavasti kaikki ehdotuksia.

Kaikkineen on tärkeää, että työvoiman kysyntään ja tarjontaan liittyvistä haasteista keskustellaan ja samalla myös pohditaan keinoja niiden parantamiseksi. Tämä on myös ollut keskeinen osa Osaamisen ennakkointifoorumin työtä.